

ورت والس چارترز

فریدون شریفیان^۱

تغییرات برنامه‌درسی همواره تحت تأثیر تحول و بازنگری‌هایی است که در برداشت ما از آرمان تعلیم و تربیت رخ می‌دهد (چارترز، کتاب ساخت برنامه‌درسی، ۱۹۲۳)

W.W. Charters (1875 -1952)

مدارج علمی و سوابق شغلی

ورت والس چارترز^۲، در ۲۴ اکتبر سال ۱۸۷۵ در هارتفورد - انتاریو- به دنیا آمد. او مدرک کارشناسی را در سال ۱۸۹۸ از دانشگاه مک‌مستر^۳ در کانادا اخذ کرد. چارترز در رشته تعلیم و تربیت نیز از دانشگاه تورنتو^۴ مدرک کارشناسی گرفت و دوره‌های کارشناسی‌ارشد و دکتری تخصص را به ترتیب در سال‌های ۱۹۰۳ و ۱۹۰۴ در دانشگاه شیکاگو^۵ طی کرد. او دوره دکتری را در حوزه تعلیم و تربیت، تحت راهنمایی جان دیویی^۶ به پایان برد.

چارترز فعالیت آموزشی خود را طی سال‌های ۱۸۹۴ تا ۱۹۰۱ در مدارس کانادا در کسوت معلم و مدیر شروع کرد و سپس به ایالات متحده رفت و در آنجا سکونت گزید. پیش از پیوستن به دانشگاه ایالتی اوهایو^۷ در سال ۱۹۲۸، به عنوان عضو هیأت علمی یا رئیس در دانشگاه‌های میسوری^۸، ایلینوی^۹، پیتسبورگ^{۱۰}، شیکاگو و مؤسسه فناوری کارنگی^{۱۱} فعالیت کرد. دانشگاه مک‌مستر در سال ۱۹۲۳ به چارترز دکتری افتخاری اعطاء کرد (راگا^{۱۲}، ۲۰۰۲). او در سال ۱۹۲۸ به عنوان مدیر دفتر پژوهش‌های تربیتی^{۱۳} به دانشگاه ایالتی اوهایو پیوست و این مسئولیت را تا زمان بازنشستگی در اختیار داشت (بولاف^{۱۴}، ۲۰۱۰). چارترز از صاحب‌نظران سنتی برنامه‌درسی است که دیدگاه‌های او در جهت‌گیری کارایی اجتماعی^{۱۵} قابل بررسی است. چهره‌های مشهور برنامه‌درسی، چارترز را شخصیتی تأثیرگذار در سال‌های نخستین شکل‌گیری حوزه برنامه‌درسی دانسته‌اند.

۱. استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه اصفهان

2. *Werrett Wallace Charters*
3. *McMaster University*
4. *University of Toronto*
5. *University of Chicago*
6. *Dewey*
7. *Ohio State University*
- 8- *University of Missouri*
9. *University of Illinois*
10. *University of Pittsburgh*
11. *Carnegie Institute for Technology*
12. *Wraga*
13. *Bureau of Educational Research*
14. *Bullough*
15. *social efficiency orientation*

آنان او را از اصلاح‌طلبان برجسته برنامه‌درسی در قرن بیستم (کلیبارد^۱، ۲۰۰۲) و فردی معرفی کرده‌اند که نام او بر صفحات تاریخ تعلیم و تربیت ایالات متحده نقش بسته است (جانسون^۲، ۱۹۵۳). چارترز تحت تأثیر افکار مربیان بزرگی مانند دیویی، مریام^۳ و بابیت^۴ قرار داشت و دیدگاه‌هایش بر افرادی مانند کونتز^۵، تایلر^۶ و تابا^۷ تأثیرگذار بوده است.

جنبه‌های مشارکت چارترز در قلمرو برنامه‌درسی

چارترز طی دوران فعالیت خود در چند محور و زمینه اثرگذار بوده و در آن‌ها به شهرت رسیده است. از مهمترین عرصه‌های فعالیت او می‌توان به نگارش آثار مختلف و به طور خاص کتاب ساخت برنامه‌درسی^۸، مطرح کردن نظریه کارکردی^۹، روش تحلیل فعالیت^{۱۰} و پژوهش‌های او درباره آموزش‌های دیداری- شنیداری^{۱۱} اشاره کرد.

• چارترز و کتاب ساخت برنامه‌درسی

به استناد آثار متعدد، کتاب برنامه‌درسی^{۱۲} فرانکلین بابیت نخستین کتاب تخصصی است که در حوزه برنامه‌درسی منتشر شده است (نال^{۱۳}، ۱۹۹۹؛ کلاین^{۱۴}، ۱۹۹۲). دومین کتاب در این زمینه، ساخت برنامه‌درسی نوشته چارترز است که در سال ۱۹۲۳ منتشر شد (مهرمحمدی، ۱۳۸۷). با وجود آنکه او دو کتاب روش‌های تدریس^{۱۵} و آموزش رشته‌ها و موضوعات عمومی و فراگیر^{۱۶} را به ترتیب در سال‌های ۱۹۰۹ و ۱۹۱۳ منتشر کرد اما با کتاب ساخت برنامه‌درسی، جایگاه خود را در ردیف اول و در زمره طلایه‌داران تفکر برنامه‌درسی تثبیت کرد (کلیبارد، ۲۰۰۴). این کتاب که مهم‌ترین اثر چارترز در حوزه برنامه‌درسی است به دو بخش تقسیم شده است (نال، ۲۰۱۰ الف). بخش اول، شرح مفصلی از روش برنامه‌ریزی درسی مورد نظر اوست. چارترز نقش ایده‌آل‌ها در برنامه‌ریزی درسی، شیوه تحلیل فعالیت‌ها برای تعیین اصلی‌ترین مؤلفه‌های آن‌ها و چگونگی مشخص کردن اهمیت بخش‌های مختلف محتوای برنامه‌درسی را مورد بحث قرار داده است. او در بخش اول کتاب، مثال‌هایی را درباره مدارس ابتدایی، متوسطه و دانشگاه‌ها مطرح کرده است. در بخش دوم، از فعالیت متخصصان برنامه‌درسی و دست‌اندرکاران عرصه عمل، مانند مدیران برای توصیف بهترین روش‌های تولید برنامه‌درسی در حوزه‌های موضوعی مختلف کمک گرفته است. چارترز، قسمت‌هایی را در زمینه ریاضیات، زبان، تاریخ، جغرافیا، آموزش حرفه‌ای و املاء در این بخش گنجانده است. هدف چارترز ارائه بهترین فنون تهیه برنامه‌درسی به برنامه‌ریزان بوده است.

دیدگاه روانشناسی که چارترز در کتاب ساخت برنامه‌درسی از آن حمایت کرده نیز حائز اهمیت است. او ایده انضباط ذهنی که بر مبنای آن، موضوعات سنتی مانند ریاضیات و زبان لاتین، ذهن را پرورش می‌دهند تا اندیشه‌ورزی و به ویژه توانایی

-
1. Kliebard
 2. Johnson
 3. Meriam
 4. Bobbitt
 5. Counts
 6. Tyler
 7. Taba
 8. Curriculum construction
 9. functional theory
 10. activity analysis
 11. audiovisual education
 12. The curriculum
 13. Null
 14. Klein
 15. Methods of teaching
 16. Teaching the common branches

در این کتاب، چگونگی آموزش موضوعاتی مانند املاء، دستور زبان، خواندن، رسم و طراحی، موسیقی، حساب، تاریخ و جغرافیا مطرح شده است.

استدلال تقویت شود را مورد انتقاد قرار داد. چارترز این ایده را به نفع روانشناسی کارکردی^۱ رد کرد. در دیدگاه اخیر، بر رفتارهای سنجش‌پذیر تأکید می‌شود نه بر ایده‌آل‌های پایدار یا پرورش ذهن. منتقدان کتاب ساخت برنامه‌درسی و فعالیت چارترز بر این باورند که او بیش از حد بر جنبه عملی و فایده‌گرایانه دانش تأکید کرده و نقش موضوعات سنتی را در برنامه‌درسی کاهش داده است. آنان، همچنین معتقدند که چارترز به شدت بر ابعاد تجربی برنامه‌درسی و آموزش تکیه کرده و در نتیجه ایده برنامه‌ریزی درسی و آموزش به مثابه نوعی هنر را مورد توجه قرار نداده است.

• نظریه کارکردی

چارترز در آغاز دوران فعالیت پژوهشی خود کوشید تا ایده‌ای را که نظریه کارکردی آموزش^۲ نامید، پیروانند. بنیادهای این نظریه مبتنی بر اندیشه‌های جان دیویی مربی پیشرفت‌گراست. چارترز در نخستین کتاب خود با نام روش‌های تدریس، کارکرد موضوع درسی را برآورده ساختن نیازها و حل مسائلی دانست که جامعه با آن‌ها مواجه است. به نظر او این کارکرد زمانی محقق می‌شود که موضوع درسی آن‌هنگام که به یک نیاز جاری یا بالقوه دانش‌آموزان پاسخ می‌دهد و آنان را قادر می‌سازد تا کاربرد آن را درک کنند در برنامه‌درسی یک مدرسه ارائه گردد (راگا، ۲۰۰۲). به اعتقاد چارترز نه تنها باید در مورد موضوع درسی برای دانش‌آموزان توضیح داده شود بلکه باید این امکان برای آنان فراهم شود تا کارکردهای موضوع درسی را تعریف کرده و بسازند.

• روش تحلیل فعالیت

شیوه چارترز در ساخت برنامه‌درسی تحلیل فعالیت نام دارد که آن را از مدیریت علمی اخذ کرد. ایده اصلی تحلیل فعالیت این است که بهترین نقطه آغاز برای تهیه برنامه‌درسی، ملاحظه فعالیت‌های روزمره بزرگسالان جامعه است. این ایده طی دهه‌های ۱۹۱۰ و ۱۹۲۰ به‌ویژه سال‌های پس از جنگ جهانی اول عمومیت پیدا کرد و بابت و چارترز زمینه گسترش آن را فراهم آوردند (نال، ۲۰۱۰ ب). این دو صاحب‌نظر، ایده تحلیل فعالیت را به فرایند اتخاذ تصمیم‌های برنامه‌درسی ارتباط دادند. تحلیل فعالیت ناظر به ایجاد ارتباط میان هدف‌ها و فعالیت‌های ویژه یا همان وظایف و مهارت‌هایی است که دانش‌آموزان باید به منظور کسب آمادگی برای زندگی مولد می‌آموختند. با وجود این، تعداد این فعالیت‌ها بسیار زیاد بود و مربیان ناگزیر بودند تا درباره فعالیت‌هایی که باید در مدرسه مورد تأکید قرار گیرد تصمیم‌گیری کنند (شریفیان، ۱۳۹۱). نکته‌ای که باید به آن توجه داشت تشابه و تفاوت دیدگاه‌های بابت و چارترز درباره روش تحلیل فعالیت است.

دیدگاه‌های چارترز درباره برنامه‌درسی با نظرات بابت شباهت دارد اما بر خلاف بابت، او روی برنامه‌درسی آموزش معلمان تمرکز داشت نه برنامه‌درسی به صورت کلی. به عبارت دیگر، روش تحلیل فعالیت بابت بیشتر برای تولید برنامه‌درسی مدارس مورد استفاده قرار گرفت اما چارترز روش بابت را اخذ کرد و آن را در تدوین برنامه‌های درسی ویژه آموزش معلمان به‌کار برد (نال، ۲۰۱۱). به نظر چارترز نقطه آغاز ساخت برنامه‌درسی نباید تحلیل فعالیت یا عمل موجود باشد بلکه با استفاده از دیدگاه متخصصان کارایی اجتماعی، نقطه آغاز باید توصیف آرمانی مهارتی باشد که از حداکثر کارایی برخوردار است (توماس، ۲۰۱۰). (۲۰۱۰). حامیان تحلیل فعالیت از جمله بابت و چارترز از ترویج و عمومیت بخشیدن به این روش، اهداف و چشم‌اندازهای مختلفی را دنبال می‌کردند.

اول اینکه آنان درصدد متناسب‌سازی برنامه‌درسی در دوره زمانی بودند که ایالات متحده دستخوش تغییرات سریع ناشی از صنعتی‌شدن و مهاجرت بود. میلیون‌ها کودک در اوایل دهه ۱۹۰۰ به ایالات متحده مهاجرت کردند و مدارس نیازمند روشی برای تدوین برنامه‌درسی بودند که با شرایط اینگونه دانش‌آموزان تناسب داشته باشد؛ دانش‌آموزانی که بسیاری از آنان از

1. functional psychology
2. functional theory of instruction
3. Thomas

کشورهای اروپای شرقی مانند روسیه، رومانی و لهستان به این کشور آمده بودند. دوم اینکه بابت و چارترز تحلیل فعالیت را با استفاده از زبان علم و صنعت معرفی کردند و همین امر باعث شد تا این روش بین رهبران تجاری و دنیای کسب و کار که تمایل داشتند مدارس مانند مؤسسات بازرگانی و تجاری عمل کنند، عمومیت پیدا کند. سوم، تحلیل فعالیت روشی را برای تدوین برنامه‌درسی در اختیار مدیران مدارس قرار داد که به‌طور مستقیم به موضوعات سنتی وابسته نبود. در واقع بابت و چارترز، بخشی از نهضت تعلیم و تربیت پیشرو قرن بیستم بودند که درصدد جایگزین کردن برنامه‌درسی سنتی مبتنی بر موضوعات علمی با گزینه‌های متفاوت بودند که این گزینه یک برنامه‌درسی مبتنی بر تمایلات فردی دانش‌آموزان یا نیازها و اقتضانات صنعت بود.

بعضی جنبه‌های روش تحلیل فعالیت با انتقاد مواجه شده است. رایج‌ترین نقد این است که تحلیل فعالیت به شدت به فعالیت‌های جاری بزرگسالان می‌پردازد و در نتیجه فضا و مجالی را برای بهبود و اصلاح اجتماعی فراهم نمی‌کند. علاوه بر این، تحلیل فعالیت به دلیل تأکید زیاد بر آموزش حرفه‌ای مورد نقد قرار گرفته است؛ به این معنا که موضوعات سنتی مانند تاریخ و فلسفه به دلیل ارزش ذاتی آن‌ها مطالعه نمی‌شوند بلکه فقط به علت کارکردی که در عرصه دنیای کار دارند مورد توجه قرار می‌گیرند. منتقدان، این نقد را نیز مطرح می‌کنند که تحلیل فعالیت، جنبه اساسی تربیت اخلاقی را که از یادگیری موضوعات چالش‌انگیزی مانند ریاضیات، فلسفه و زبان‌های خارجی حاصل می‌شود نادیده می‌گیرد؛ موضوعاتی که به دلیل اهمیت و ارزشی که دارند مطالعه می‌شوند تا به خاطر استفاده‌ای که دانش‌آموزان بعدها در زندگی از آن‌ها خواهند داشت (نال، ۲۰۱۰ ب). قرائت چارترز از تحلیل فعالیت، بر اساس تأکیدی که بر گنجاندن ایده‌آل‌های اجتماعی در برنامه‌درسی داشت تا حد زیادی با معاصران او تفاوت دارد. چارترز در سال ۱۹۲۳، هفت اصلی را که بر جریان ساخت برنامه‌درسی حاکمیت دارد مطرح کرد (راگا، ۲۰۰۲).

این اصول یا قواعد عبارت‌اند از:

- ۱) شناسایی مقاصد آموزشی اصلی از طریق بررسی شرایط و واقعیت‌های اجتماعی معاصر.
 - ۲) دسته‌بندی مقاصد اصلی در قالب ایده‌آل‌ها و فعالیت‌ها و تبدیل آن‌ها به اهداف رفتاری.
 - ۳) اولویت‌بندی مقاصد و اهداف رفتاری.
 - ۴) اولویت‌بندی مجدد مقاصد و اهداف رفتاری به‌منظور توجه بیشتر به مقاصد و اهدافی که در راستای تجربه کودکان است تا آن‌هایی که با تجارب بزرگسالان تناسب بالایی داشته و از تجارب کودکان فاصله دارد.
 - ۵) تعیین مقاصد و اهدافی که در بستر محدودیت‌های محیط آموزشی قابل تحقق هستند و برتری دادن آن‌ها بر مقاصد و اهدافی که به صورت مطلوب در خارج از مدرسه محقق می‌شود.
 - ۶) تعیین مطالب آموزشی و روش‌های تدریسی که به تحقق مقاصد و اهداف رفتاری منتخب منجر می‌شود.
 - ۷) تعیین مطالب آموزشی و روش‌های تدریسی که با اصول روانشناسی کودک منطبق است.
- چارترز رویه‌ای اساسی برای ساخت برنامه‌درسی مطرح کرد و آن را در حوزه‌های مختلف مانند منشی‌گری، کتابداری، تربیت معلم و فعالیت‌های مرتبط با زن بودن^۱ به کار گرفت (پاینر^۲ و همکاران، ۲۰۰۴).

• پژوهش درباره آموزش‌های دیداری - شنیداری

چارترز در بخش دیگری از فعالیت‌های خود تأثیر آموزش‌های دیداری شنیداری را بررسی کرد. او در کتاب فیلم و جوانان^۳، نتایج دوازده پژوهشی که در آن‌ها آثار مشاهده فیلم بر کودکان و جوانان را مطالعه کرده بود، خلاصه و ارائه نمود. در

1. *being a woman*
2. *Pinar*
3. *Motion pictures and youth*

پژوهش‌های اولیه، محتوا، فیلم‌ها و چگونگی تأثیر آن‌ها بر کودکان بررسی شد. در این پژوهش‌ها علاوه بر روشن شدن چگونگی یادسپاری و حفظ اطلاعات حاصل از مشاهده فیلم، مشخص گردید که کودکان و جوانان محتوای فیلم را به عنوان حقیقت می‌پذیرند و فیلم‌ها این قابلیت را دارند که تأثیر بسیاری بر نگرش آنان داشته باشند. چارترز در این خلاصه، نه تنها مشخص کرد که فیلم یک ابزار قدرتمند آموزش است بلکه این نکته را هم تصریح کرد که فیلم‌ها به‌طور بالقوه می‌توانند آثار غیرتربیتی داشته باشند. او به این نتیجه رسید که فیلم یک منبع قدرتمند اطلاعات و نگرش‌هاست، اما میزان نفوذ آن بر کودکان و جوانان نسبت به مؤسسات دیگر مثل خانه، کلیسا و مدرسه مشخص نیست (راگا، ۲۰۰۲).

در بین مواردی که به عنوان ایده‌ها و جنبه‌های مشارکت چارترز در برنامه‌درسی مطرح شد، روش تحلیل فعالیت را می‌توان شناخته‌شده‌ترین ایده‌ای دانست که در میان اندیشه‌های چارترز اهمیت بالایی دارد؛ ایده‌ای که نام چارترز و بابت را در کنار یکدیگر تداعی می‌کند.

منابع

شرفیان، فریدون. (۱۳۹۱). نوع‌شناسی نظریه‌های برنامه‌درسی. اصفهان: آموخته.
مهرمحمدی، محمود. (۱۳۸۷). سنت‌های تاریخ‌نگاری و تاریخچه تکوین رشته برنامه‌درسی. در: محمود مهرمحمدی. (پدیدآورنده).
برنامه‌درسی: نظرگاهها، رویکردها و چشم‌اندازها. تهران: سمت و آستان قدس رضوی (به‌نشر).

- Bullough Jr, R. V. (2010). Ohio State University collective of curriculum professors. In: C. Kridel (Ed.). *Encyclopedia of curriculum studies*. London: Sage.
- Johnson, B. L. (1953). Werrett Wallace Charters. *The Journal of Higher Education*, 24 (5), 236-240.
- Kliebard, H. M. (2004). The rise of scientific curriculum making and its aftermath, In: D. J. Flinders & S. J. Thornton (Eds.). *The curriculum studies reader*, New York: RoutledgeFalmer.
- Kliebard, H. M. (2002). *Changing course: American curriculum reform in the 20th century*. New York: Teachers College Press.
- Klein, F. (1992). A perspective on the gap between curriculum theory and practice, *Theory into Practice*, 31 (3), 191-197.
- Null, W. (2011). *Curriculum: From theory to practice*. New York: Rowman & Littlefield Publishers.
- Null, W. (2010a). Curriculum construction. In: C. Kridel (Ed.). *Encyclopedia of curriculum studies*. London: Sage.
- Null, W. (2010b). Activity analysis. In: C. Kridel (Ed.). *Encyclopedia of curriculum studies*. London: Sage.
- Null, W. (1999). Efficiency jettisoned: Unacknowledged changes in the curriculum thought of John Franklin Bobbitt, *Journal of Curriculum and Supervision*, 35 (1), 35-42.
- Pinar, W. F., Reynolds, W. M., Slattery, P., & Taubman, P. M. (2004). *Understanding curriculum: An introduction to the study of historical and contemporary curriculum discourses*, New York: Peter Lang.
- Thomas, T. P. (2010). University of Chicago collective of curriculum professors. In: C. Kridel (Ed.). *Encyclopedia of curriculum studies*. London: Sage.
- Wraga, W. G. (2002). Charters, W. W. In: J. W. Guthrie (Ed.). *Encyclopedia of education*. USA: Macmillan Reference.

منابع تکمیلی

- Charters, W. W. (1909). *Methods of teaching: Developed from a functional standpoint*. Chicago: Row, Peterson.
- Charters, W. W. (1913). *School improvement agencies: Suggestions for superintendents and principals*. University of California Libraries.
- Charters, W. W. (1923). *Curriculum construction*. New York: Macmillan.
- Charters, W. W. & Waples, D. (1929). *The commonwealth teacher-training study*. Chicago: University of Chicago Press.
- Charters, W. W. (1935). *Motion pictures and youth: A summary*. New York: Macmillan.
- Charters, W. W. (1992). *On understanding variables and hypotheses in scientific research*. University of Oregon Eric Clearinghouse.
- Dale, E. (1970). Associations with W. W. Charters. *Theory into Practice*, 9 (2), 116-118.
- Ohles, J. F. (1978). *Biographical dictionary of American educators*. Westport, CT: Greenwood Press.

